

ΟΤΑΝ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΔΕΝ ΕΜΠΝΕΕΙ ΚΙ Η ΑΠΟΝΕΚΡΩΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ
ΥΠΟΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΙΩΠΗΛΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ... ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ ΑΣΤΡΟΦ ΣΤΟΝ «ΘΕΙΟ ΒΑΝΙΑ» ΤΟΥ ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ.

Πορτρέτο του Άντον Τσέχοφ από τον Όσιπ Εμμανουίλοβιτς Μπρας, (1898).

Ο χαρακτήρας του γιατρού Ντορν στον «Γλάρο» του Άντον Τσέχοφ (1860-1904) μας έχει απασχολήσει σε μία από τις πρώτες ασκήσεις της Τράπεζας Θεμάτων του μαθήματός μας (<https://tinyurl.com/4x8nbuzt>). Καιρός τώρα να γνωρίσουμε κι άλλον έναν ήρωα του Τσέχοφ, τον **γιατρό Άστροφ** από τον «**Θείο Βάνια**».

[ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ.docx](#)

Ας μπούμε πρώτα στην ατμόσφαιρα της ρωσικής επαρχίας του προπερασμένου αιώνα με τρεις ζωγραφικούς πίνακες.

Στο έργο του Ισαάκ Λεβιτάν «Η οδός Βλαντιμίρκα» (1892) , τα σύννεφα αποδίδονται με μάλλον λεπτή λεπτομέρεια, ωστόσο ο ουρανός στο σύνολό του είναι διακριτικός σε σύγκριση με τη γη των σκούρων χρωμάτων και της έντονης αντίθεσης. Παρατηρήστε πώς ο Λεβιτάν δημιούργησε βάθος στον ουρανό επιλέγοντας μερικά σύννεφα με λεπτομέρεια, τραβώντας τα ουσιαστικά προς τα εμπρός σε προοπτική.

Στον πίνακα του Ισαάκ Λεβιτάν «Μια θυελλώδης μέρα» (1897), τα σύννεφα κυριαρχούν στον ουρανό, τόσο πολύ που είναι αδύνατο να διακρίνει κανείς συγκεκριμένες μορφές. Το βάθος υπονοείται από τα επικαλυπτόμενα σχήματα και όχι από την απόδοση τρισδιάστατων μορφών. Επομένως, το σχήμα είναι πιο αποτελεσματικό λόγω της απλοποίησης όλης αυτής της λεπτομέρειας.

Ο πίνακας του Ιβάν Σίσκιν « Μεσημέρι στα περίχωρα της Μόσχας – Μπράτσεβο» αποτελεί μια εξαιρετική επίδειξη σχετικότητας. Τα σύννεφα είναι ζωγραφισμένα με περίπλοκες λεπτομέρειες, έντονες ανταύγειες και καθαρές άκρες, ωστόσο δεν θα έλεγα ότι είναι το κεντρικό σημείο του πίνακα. Η γη, παρά το γεγονός ότι καταλαμβάνει λιγότερο χώρο στον πίνακα, διαθέτει παρόμοιο επίπεδο λεπτομέρειας, μαζί με σκούρα χρώματα και πολύ μεγαλύτερη αντίθεση.

Κλασικό αριστούργημα του Άντον Τσέχοφ, ένα έργο βαθιά ποιητικό, τρυφερό και ανθρώπινο, όπου η ζωή σχοινοβατεί ανάμεσα στο δράμα και την κωμωδία καταστάσεων, ο «**Θείος Βάνιας**» (1896-7), γραμμένος την ίδια περίπου εποχή με τον «Γλάρο», αποτελεί ίσως το πιο «τσεχοφικό» από τα έργα του κορυφαίου

Ρώσου ποιητή των λεπτότατων αποχρώσεων και συμπυκνώνει εκρηκτικά το υπαρξιακό αδιέξοδο του φαινομένου που ονομάζεται «άνθρωπος», μέσα στον χώρο και τον χρόνο. Οι ήρωές του, μικροί και «γκρίζοι» αλλά παρόλα αυτά γνήσιοι και αναγνωρίσιμοι στη λεπτομέρεια και την πολυπλοκότητά τους, αναζητούν απελπισμένα το νόημα της ζωής, φλερτάρουν με τα όριά τους, επιδίδονται σ' ένα ιλαροτραγικό κυνήγι ευτυχίας, **αποζητούν την ελπίδα που θα νικήσει την καθημερινή φθορά – ένα υποκατάστατο της χαμένης, της σπαταλημένης τους ζωής.** Ο έρωτας μοιάζει ιδανικό παυσίπονο ευτυχίας. Ωστόσο και αυτός μένει **ανεκπλήρωτος.** Οι ήρωες του «Θείου Βάνια» θέλουν αλλά δεν μπορούν να ξεφύγουν από το τέλμα. Με τις απονενοημένες πράξεις τους, τις εύγλωττες σιωπές τους, τις έντονες εσωτερικές συγκρούσεις τους, οι άνθρωποι του Τσέχοφ αμφιταλαντεύονται και **ισορροπούν** ανάμεσα στην ευτυχία και τη δυστυχία, το τραγικό και το γελοίο, την ελπίδα και την απελπισία, το φως και το σκοτάδι, ιδανικοί και ανάξιοι «πρωταγωνιστές» στο **διαχρονικό τσίρκο της ανθρώπινης υπαρξιακής περιπέτειας.** Το έργο διαδραματίζεται στην επαρχία της Ρωσίας και θεωρείται μια **ιλαροτραγωδία ανεκπλήρωτων ερώτων** στην οποία πρωταγωνιστής δεν είναι μόνο ο θεός Βάνιας αλλά όλοι οι δυστυχισμένοι χαρακτήρες. Οι κύριοι χαρακτήρες στον «Θείο Βάνια» είναι οι Ιβάν Βοϊνίτσκι (θεός Βάνιας) , ο γαμπρός του, καθηγητής Σερεμπριάκοφ, η δεύτερη γυναίκα του, Ελένα, η κόρη του από τον πρώτο του γάμο και ανιψιά του Βάνια, Σόνια και ο γιατρός Άστροφ.

Σ' αυτό το έργο:

Κανένας δεν κοιμάται όσο θα ήθελε.

Κανένας δεν αγαπά όσο χρειάζεται.

Κανένας δεν αρπάζει καμία ευκαιρία.

Κανένας δεν αγαπιέται όσο έχει ανάγκη.

Όλοι θέλουν να νιώσουν περισσότερο.

Όλοι είναι έτοιμοι για καυγά.

Όλοι επαναλαμβάνονται.

Κάποιοι πίνουν παραπάνω απ' όσο πρέπει.

Κάποιοι έχουν τη δουλειά για φάρμακο.

Κάποιοι ζουν τη ζωή τους σαν δράμα.

Στο τέλος δεν αλλάζει τίποτα.

«Αυτό το βάρος...

Δεν είμαι καλά... Τίποτα...»

Είναι μάλλον αδύνατον να βρει κανείς τόσα πολλά παράπονα μαζεμένα σε ένα και μόνο θεατρικό έργο. Όμως ο «Θείος Βάνιας» είναι ένα έργο γοητευτικό.

Πώς προκύπτει ποίηση από τα παράπονα;

Όλα τα πρόσωπα του έργου κουβαλούν ένα βάρος.

Ο Νίτσε λέει πως δεν γίνεται να υποφέρουμε χωρίς να κάνουμε κάποιον να πληρώσει γι' αυτό.

Τι τον κάνουν όλον αυτόν τον πόνο οι ήρωες του «Θείου Βάνια»;

Και τι είδους ήρωες είναι;

Καμιά γυναίκα δεν είναι «ηρωίδα», δηλαδή όσο πρέπει θηλυκή ή μητρική.

Και κανένας άντρας δεν είναι όσο πρέπει «αρσενικός» για να γίνει ήρωας. Ιδίως ο ίδιος ο Βάνιας, αποτυγχάνει παταγωδώς ως άντρας πρωταγωνιστής. Ακόμα και στον τίτλο του έργου κατοικεί λειψιά: ως «θείος».

Στο πρόσωπο του καθηγητή-συγγραφέα Σερεμπριάκοφ, ο Τσέχοφ γράφει... "Λέτε πως κλάψατε στα έργα μου. Εγώ, όμως δεν τα έγραψα γι' αυτό. Εγώ ήθελα να πω τίμια στους ανθρώπους: Κοιταχτείτε, κοιτάξτε πόσο άσκημα και πληκτικά ζείτε όλοι σας"!

Ο Ιβάν Βοϊνίτσκι, γνωστός ως θείος Βάνιας, αδερφός της πεθαμένης πρώτης συζύγου του γέρου πια καθηγητή Ιστορίας της Τέχνης Σερεμπριάκοφ, είναι υπεύθυνος για το κτήμα του χήρου καθηγητή και το φροντίζει μαζί με τη Σόνια, επίσης κληρονόμο του κτήματος, κόρη του καθηγητή από τον πρώτο του γάμο με την αδερφή του Βάνια, και άρα ανιψιά του Βάνια. Και οι δυο τους δουλεύουν σκληρά και ζουν φτωχικά και στερημένα για να στείλουν όλες τις οικονομίες στον πατέρα της Σόνιας που τον θεωρούν ως έναν εξαιρετικά ανεπτυγμένο άνθρωπο με τρομερές πνευματικές ικανότητες. Πρόσφατα, ο καθηγητής γαμπρός του Βάνια έχει εγκατασταθεί μαζί με τη νεαρή κι ελκυστική δεύτερη σύζυγό του, Ελένα, στο κτήμα, προκαλώντας πλήθος προβλημάτων, καθώς οι ισορροπίες αλλάζουν δραματικά. Η παρουσία τους αναστατώνει τη ζωή των ανθρώπων του κτήματος, διαταράσσει τις ισορροπίες και **φέρει στην επιφάνεια χαμένα**

όνειρα και ανεκπλήρωτους πόθους. Η φθορά της καθημερινότητας, η πλήξη, τα λάθη, οι δικαιολογίες, ένας υποδόριος ερωτισμός και μια σχεδόν σουρεαλιστική αντιμετώπιση της πραγματικότητας χαρακτηρίζουν τη ζωή των ηρώων, που βλέπουν τον κόσμο γύρω τους να αλλάζει αναπόφευκτα. Ο Βάνιας, επιτέλους, συνειδητοποιεί ότι ο άνδρας της πεθαμένης του αδελφής είναι ένας βαρετός, εγωιστής, αχάριστος και ματαιόδοξος ηλικιωμένος άνδρας και τίποτε περισσότερο. Ένας κενός ναρκισσιστής, που δεν ενδιαφέρεται παρά για τον εαυτό του. Αδιάφορο του είναι το κτήμα, η κόρη του, ο γαμπρός του, οι κόποι, οι θυσίες, οι στερήσεις των άλλων. Η πίκρα πλημμυρίζει τον Βάνια και αποχαιρετά με θλίψη όλα αυτά τα χρόνια που πήγαν χαμένα σε μια αυταπάτη, σε μια λαθεμένη εκτίμηση. Ο Βάνιας, διαψευσμένος από την αχάριστη συμπεριφορά του καθηγητή, που μέχρι πρότινος εκτιμούσε και θαύμαζε, διεκδικεί να ζήσει τη ζωή από την οποία οικειοθελώς είχε παραιτηθεί για να φροντίσει το κτήμα και μετατρέπεται σε έναν άντρα γκρινιάρη και επιθετικό. Παίζει έναν ρόλο που είναι έξω από τον χαρακτήρα του, του οποίου η ανικανότητα συμπληρώνει τη στεριότητα μιας αριστοκρατίας που σβήνει. Η νέα γυναίκα του πληκτικού και άπληστου κύριου καθηγητή, η εκθαμβωτική Ελένα, πεθαίνει από ανία στη ρωσική εξοχή, αλλά ταυτόχρονα ανάβει φωτιές στις ανδρικές μαραμμένες ψυχές. Ο Βάνιας είναι απελπισμένα ερωτευμένος με την Ελένα. Το ίδιο δείχνει να είναι και ο γιατρός Άστροφ ο οποίος γι' αυτόν τον λόγο επισκέπτεται συχνά το κτήμα. Μόνιμη συντροφιά για τους ενοίκους του κτήματος, ο γιατρός Άστροφ, όταν δεν φροντίζει τους αρρώστους του, προτιμά να περνά τον καιρό του στο δάσος φυτεύοντας δέντρα. Η Σόνια υποφέρει βουβά από έρωτα για τον γιατρό Άστροφ. Η Ελένα, πανέμορφη και αδιάφορη, κινεί τα νήματα δίχως, τουλάχιστον αρχικά, να ενδιαφέρεται για τα αισθήματα των επίδοξων εραστών. Οι χαρακτήρες αρχίζουν να διαγράφονται καθαρά, σιγά σιγά όμως, έτσι καθώς αυτοί βγαίνουν νωθροί, νωχελικοί, αργοκίνητοι και κουρασμένοι από το τέλμα της ρωσικής επαρχίας. Όταν ο καθηγητής θα συγκεντρώσει όλη την οικογένεια για να ανακοινώσει το σχέδιο του να πουλήσει το κτήμα, χωρίς προηγουμένως να έχει μεριμνήσει για τους ανθρώπους που ζουν σε αυτό, τίποτε δεν θα μείνει πια το ίδιο. Η «τάξη» θα αποκατασταθεί αργότερα, όταν, στο τέλος του έργου, ο Σερεμπριάκοφ και η Ελένα θα αναχωρήσουν για νέες περιπέτειες, αφήνοντας τον Βάνια και τη Σόνια καταδικασμένους να συνεχίσουν τη στερημένη ζωή τους στο κτήμα.

Θα παρακολουθήσουμε αποσπάσματα της εν λόγω παράστασης επικεντρωμένα στον **γιατρό Άστροφ**, που ερμηνεύει θαυμάσια ο **Ρίτσαρντ Άρμιτατζ**, εντάσσοντάς τα στην πλοκή του έργου.

Εφίμ Βολκόφ: «Οκτώβρης».

Πρώτη Πράξη

Ένας κήπος στην εξοχική έπαυλη του καθηγητή Σερεμπριάκοφ. Ο Άστροφ και η παραμάνα Μαρίνα συζητούν για το πόσο έχει ωριμάσει ο Άστροφ και για την πλήξη του με τη ζωή του ως αγροτικός γιατρός.

[1. Αρχική σκηνή. Ο Άστροφ συνομιλεί με την παραμάνα.mp4](#)

Μπαίνει ο Βάνια και διαμαρτύρεται για την αναστάτωση που προκαλεί η επίσκεψη του γαμπρού του, καθηγητή Σερεμπριάκοφ και της νέας συζύγου του Ελένας. Καθώς συζητούν, ο Σερεμπριάκοφ, η Ελένα, η προγονή της, Σόνια και ο φτωχός γαιοκτήμονας και οικογενειακός φίλος Τελέγκιν επιστρέφουν από μια βόλτα. Σε απόσταση αναπνοής από τον καθηγητή, ο Βάνια τον αποκαλεί "ένα μορφωμένο παλιό ξερό σκουμπρί", επικρίνει τη μεγαλοστομία του και υποτιμά τα επιτεύγματά του. Η μητέρα του Βάνια, η Μαρία Βασίλιεβνα, η οποία λατρεύει τον Σερεμπριάκοφ, αντιτίθεται στα σχόλια του γιου της. Ο Βάνια επαινεί επίσης τη νεότητα και την ομορφιά της Ελένας, υποστηρίζοντας ότι η πίστη της σε έναν

γέρο όπως ο Σερεμπριάκοφ είναι ανήθικη σπατάλη ζωτικότητας. Ο Άστροφ αναγκάζεται να αναχωρήσει για να παρακολουθήσει έναν ασθενή, αλλά όχι πριν εκφωνήσει μια ομιλία για τη διατήρηση των δασών, ένα θέμα για το οποίο είναι πολύ παθιασμένος.

2. Η οικολογία δίνει νόημα και πάθος στη ζωή του Άστροφ.mp4

Ο Βάνια δηλώνει την αγάπη του στην εξοργισμένη Ελένα.

Δεύτερη πράξη

Η τραπεζαρία, αρκετές ημέρες αργότερα, αργά το βράδυ. Πριν πέσει για ύπνο, ο Σερεμπριάκοφ παραπονιέται για πόνους και γηρατειά. Καταφθάνει ο Άστροφ, τον οποίο είχε καλέσει η Σόνια, αλλά ο καθηγητής αρνείται να τον δει. Αφού ο Σερεμπριάκοφ αποκοιμηθεί, η Ελένα και ο Βάνια συζητούν. Εκείνη μιλάει για τη διχόνοια στο σπίτι και ο Βάνια για τις διαψευσμένες ελπίδες της ζωής του. Αισθάνεται ότι έχασε τα νιάτα του και συνδέει τον ανεκπλήρωτο έρωτά του για την Ελένα με την απογοήτευση της ζωής του. Η Ελένα αρνείται να τον ακούσει. Μόνος του, ο Βάνιας αναρωτιέται γιατί δεν ερωτεύτηκε την Ελένα όταν την πρωτογνώρισε δέκα χρόνια νωρίτερα, όταν θα ήταν δυνατόν να παντρευτούν οι δυο τους και να ζήσουν μια ευτυχισμένη ζωή μαζί. Εκείνη την εποχή, ο Βάνιας πίστευε στο μεγαλείο του συζύγου της αδερφής του, του Σερεμπριάκοφ και ήταν ευτυχής που οι προσπάθειές του υποστήριζαν το έργο του Σερεμπριάκοφ-έκτοτε έχει απογοητευτεί από τον καθηγητή και η ζωή του μοιάζει άδεια. Καθώς ο Βάνιας αγωνιά για το παρελθόν του, ο Άστροφ επιστρέφει, κάπως μεθυσμένος, και οι δυο τους συζητούν. Η Σόνια επιπλήττει τον θείο της Βάνια για το αλκοόλ και απαντάει ρεαλιστικά στους προβληματισμούς του για τη ματαιότητα μιας χαμένης ζωής, επισημαίνοντας ότι μόνο η εργασία είναι πραγματικά ικανοποιητική.

Έξω, μια καταιγίδα προμηνύεται και ο Άστροφ συζητά με τη Σόνια για την αποπνικτική ατμόσφαιρα του σπιτιού· λέει ότι ο Σερεμπριάκοφ είναι δύσκολος, ο Βάνιας είναι υποχόνδριος και η Ελένα είναι γοητευτική αλλά τεμπέλα. Λυπάται για το πόσος καιρός έχει περάσει από τότε που αγάπησε κάποιον. Η Σόνια ικετεύει τον Άστροφ να σταματήσει να πίνει, λέγοντάς του ότι είναι άξιο να καταστρέφει τον εαυτό του. Συζητούν για τον έρωτα και γίνεται σαφές ότι η Σόνια είναι ερωτευμένη μαζί του και ότι εκείνος αγνοεί τα συναισθήματά της.

3. Η σκηνή της ερωτευμένης Σόνιας και του αδιάφορου Άστροφ.mp4

Όταν ο Άστροφ φεύγει, μπαίνει η Ελένα και συμφιλιώνεται με τη Σόνια, μετά από μια προφανώς μακρά περίοδο αμοιβαίου ανταγωνισμού. Προσπαθώντας να επιλύσει τις δυσκολίες τους, η Ελένα καθησυχάζει τη Σόνια ότι είχε έντονα συναισθήματα για τον πατέρα της όταν τον παντρεύτηκε, αν και αυτή η αγάπη

αποδείχθηκε απατηλή. Οι δύο τις συνομιλούν με διασταυρούμενους σκοπούς. Η Ελένα εξομολογείται τη δυστυχία της και η Σόνια εκστασιάζεται με τη σκέψη του Άστροφ.

4. Η Ελένα μιλάει στην προγονή της, Σόνια για τον Άστροφ.mp4

Με χαρούμενη διάθεση, η Σόνια φεύγει για να ρωτήσει τον καθηγητή αν η Ελένα μπορεί να παίξει πιάνο. Η Σόνια επιστρέφει με την αρνητική απάντησή του, η οποία γρήγορα δυναμιτίζει τη διάθεση.

Ισαάκ Λεβιτάν: «Φθινόπωρο. Σοκολνίκι». (1879)

Τρίτη πράξη

Ο Βάνια, η Σόνια και η Ελένα βρίσκονται στο σαλόνι, αφού τους κάλεσε εκεί ο Σερεμπριάκοφ. Ο Βάνια αποκαλεί την Ελένα νύμφη του νερού και την παροτρύνει, για άλλη μια φορά, να απελευθερωθεί. Η Σόνια παραπονιέται στην

Ελένα ότι αγαπάει τον Άστροφ εδώ και έξι χρόνια, αλλά επειδή δεν είναι όμορφη, εκείνος δεν την προσέχει. Η Ελένα προσφέρεται να ανακρίνει τον Άστροφ και να μάθει αν είναι ερωτευμένος με τη Σόνια. Η Σόνια χαίρεται, αλλά πριν συμφωνήσει αναρωτιέται αν η αβεβαιότητα είναι καλύτερη από τη γνώση, γιατί τότε, τουλάχιστον, υπάρχει ελπίδα.

Όταν η Ελένα ρωτά τον Άστροφ για τα αισθήματά του για τη Σόνια, εκείνος, αφού έχει αναφερθεί, χωρίς να καταφέρει να κεντρίσει το ενδιαφέρον της Ελένας, στα οικολογικά του ενδιαφέροντα, λέει ότι δεν τρέφει κανένα ερωτικό αίσθημα για την προγονή της και συμπεραίνει ότι η Ελένα έφερε το θέμα του έρωτα για να τον ενθαρρύνει να εξομολογηθεί τα δικά του αισθήματα για εκείνη. Ο Άστροφ φιλάει την Ελένα και ο Βάνιας γίνεται μάρτυρας αυτού του εναγκαλισμού.

5. Η ερωτική εξομολόγηση του Άστροφ στην Ελένα.mp4

Αναστατωμένη, η Ελένα παρακαλεί τον Βάνια να χρησιμοποιήσει την επιρροή του για να επιτρέψει σε εκείνη και τον καθηγητή να φύγουν αμέσως. Πριν ο Σερεμπριάκοφ μπορέσει να κάνει την ανακοίνωσή του, η Ελένα λέει στη Σόνια ότι ο Άστροφ δεν την αγαπάει.

Ο Σερεμπριάκοφ προτείνει να λυθούν τα οικονομικά προβλήματα της οικογένειας με την πώληση του κτήματος και την επένδυση των εσόδων σε ένα ομόλογο που θα αποφέρει σημαντικά υψηλότερο εισόδημα (και, όπως ελπίζει, θα αφήσει αρκετά για να αγοράσει μια βίλα για τον ίδιο και την Ελένα στη Φινλανδία). Οργισμένος, ο Βάνιας ρωτάει πού θα ζήσει αυτός, η Σόνια και η μητέρα του, διαμαρτύρεται ότι το κτήμα ανήκει δικαιωματικά στη Σόνια και ότι ο Σερεμπριάκοφ δεν εκτίμησε ποτέ την αυτοθυσία του στη διαχείριση της περιουσίας. Καθώς ο θυμός του Βάνια μεγαλώνει, αρχίζει να εξαγριώνεται εναντίον του καθηγητή, κατηγορώντας τον για την αποτυχία της ζωής του, ισχυριζόμενος άγρια ότι, χωρίς τον Σερεμπριάκοφ να τον συγκρατεί, θα μπορούσε να γίνει ένας δεύτερος Σοπενχάουερ ή Ντοστογιέφσκι. Σε απόγνωση, φωνάζει στη μητέρα του, αλλά αντί αυτή να παρηγορήσει τον γιο της, επιμένει να ακούσει ο Βάνιας τον καθηγητή. Ο Σερεμπριάκοφ προσβάλλει τον Βάνια, ο οποίος βγαίνει ορμητικά από το δωμάτιο. Η Ελένα παρακαλάει να την πάρουν μακριά από εκεί και η Σόνια παρακαλεί τον πατέρα της για λογαριασμό του Βάνια. Ο Σερεμπριάκοφ βγαίνει για να αντιμετωπίσει περαιτέρω τον Βάνια. Ένας πυροβολισμός ακούγεται από τη σκηνή και ο Σερεμπριάκοφ επιστρέφει, κυνηγημένος από τον Βάνια, ο οποίος απειλεί τον γαμπρό του με ένα γεμάτο πιστόλι. Πυροβολεί ξανά με το πιστόλι τον καθηγητή, αλλά αστοχεί. Πετάει το όπλο κάτω με αηδία και βυθίζεται σε μια καρέκλα.

Σεργκέϊ Βασιλκόβσκι: «Ένα ήσυχο απόγευμα στην Πολτάβα».

Τέταρτη πράξη

Με την έναρξη της τελευταίας πράξης, λίγες ώρες αργότερα, η παραμάννα Μαρίνα και ο Τελέγκιν γνέθουν μαλλί και συζητούν για την προγραμματισμένη αναχώρηση του Σερεμπριάκοφ και της Ελένας. Όταν μπαίνουν ο Βάνια και ο Άστροφ, ο Άστροφ λέει ότι σε αυτή την περιοχή μόνο αυτός και ο Βάνιας ήταν "αξιοπρεπείς, καλλιεργημένοι άνθρωποι" και ότι δέκα χρόνια "στενόμυαλης ζωής" τούς έχουν κάνει χυδαίους. Ο Βάνιας έχει κλέψει ένα φιαλίδιο μορφίνης του Άστροφ, προφανώς για να αυτοκτονήσει - η Σόνια και ο Άστροφ τον παρακαλούν να επιστρέψει το οπιοειδές, πράγμα που τελικά κάνει.

6. Ο στοχασμός του Άστροφ για τη ζωή του.mp4

Η Ελένα και ο Σερεμπριάκοφ τους αποχαιρετούν όλους. Όταν η Ελένα αποχαιρετά τον Άστροφ, παραδέχεται ότι παρασύρθηκε από αυτόν, τον αγκαλιάζει και παίρνει ένα από τα μολύβια του ως ενθύμιο.

Από την πρώτη σκηνοθεσία του «Θείου Βάνια» από τον Κάρολο Κουν στο Εθνικό Θέατρο το 1953. Η Ρίτα Μυράτ ως Ελένα και ο Θάνος Κωτσόπουλος ως Άστροφ.

[7. Το αντίο Άστροφ-Ελένας.mp4](#)

Ο Σερεμπριάκοφ και ο Βάνιας συμφιλιώνονται, συμφωνώντας ότι όλα θα γίνουν όπως πριν. Μόλις οι ξένοι αποχωρήσουν, η Σόνια και ο Βάνιας αρχειοθετούν λογαριασμούς, η μητέρα του Βάνια, Μαρία διαβάζει ένα φυλλάδιο και η παραμύνα Μαρίνα πλέκει. Ο Βάνιας παραπονιέται για τη βαριά καρδιά του και η Σόνια, ως απάντηση, μιλάει για τη ζωή, την εργασία και τις ανταμοιβές της μεταθανάτιας ζωής: «Θα ακούσουμε τους αγγέλους, θα δούμε όλο τον ουρανό όλο διαμάντια, θα δούμε πώς όλο το γήινο κακό, όλα τα βάσανά μας, πνίγονται στο έλεος που θα γεμίσει όλο τον κόσμο. Και η ζωή μας θα γίνει ειρηνική, τρυφερή, γλυκιά σαν χάδι..... Δεν είχες καμία χαρά στη ζωή σου - αλλά περίμενε, θείε Βάνια, περίμενε.... Θα ξεκουραστούμε".

[8. Κατάληξη της παράστασης.mp4](#)

Ισαάκ Λεβιτάν: «Απόγευμα μετά από βροχή»

Αντίστοιχα αποσπάσματα με τα παραπάνω, από ραδιοφωνικές μεταδόσεις του έργου και από ταινία σοβιετικής παραγωγής, βρίσκονται επίσης στη διάθεσή σας.

1. Αρχική σκηνή. Ο Άστροφ συνομιλεί με την παραμύνα.-Δ. Σιακάρας, Σ. Αθανασιάδου, σκηνοθ. Γ. Μπέζου.mp3
2. Η οικολογία δίνει νόημα και πάθος στη ζωή του Άστροφ.-Ν. Χατζίσκος, σκηνοθ. Ν. Πράπα.mp3
3. Η σκηνή της ερωτευμένης Σόνιας και του αδιάφορου Άστροφ.-Δ.Σιακάρας, Μ.Ψάλτη, σκηνοθ. Γ. Μπέζου.mp3
4. Η Ελένα μιλάει στην προγονή της, Σόνια για τον Άστροφ.-Α. Πασπάτη, σκηνοθ. Κ. Μπάκα.mp3
5. Η ερωτική εξομολόγηση του Άστροφ στην Ελένα.-Δ. Σιακάρας, Ν. Τσαλίκη, σκηνοθ. Γ. Μπέζου.mp3
6. Ο στοχασμός του Άστροφ για τη ζωή του.-Ν. Τσακίρογλου, σκηνοθ. Κ. Μπάκα.mp3
7. Το αντίο Άστροφ-Ελένας.-Δ. Σιακάρας, Ν. Τσαλίκη, σκηνοθ. Γ. Μπέζου.mp3

8. Καταληκτικός μονόλογος της Σόνιας.-Ταινία Αντρέι Μιχάλκοφ-Κοντσαλόφσκι, 1970-1.mp4

Ο **Μιχαήλ Λβόβιτς Άστροφ**, γιατρός που αρχικά εργαζόταν στην πόλη, αισθάνεται πλέον **χαμένος από τη ζωή του στην επαρχία ως επαρχιακός γιατρός και τις σκληρές συνθήκες υπό τις οποίες ασκεί το επάγγελμά του. Βαθιά φιλοσοφημένος, καταφεύγει συχνά στην ενδοσκόπηση και βυθίζεται στις σκέψεις του, απογοητευμένος που θα ξεχαστεί με την πάροδο του χρόνου.**

Ο Άστροφ επισκέπτεται συχνά το εξοχικό του καθηγητή Σερεμπριάκοφ. Οι πιο πρόσφατες επισκέψεις του Άστροφ έχουν απασχολήσει τον ίδιο τον καθηγητή, ο οποίος αναρωτιέται αν πάσχει από ρευματισμούς ή ουρική αρθρίτιδα. Ένα κίνητρο για τις επισκέψεις του Άστροφ είναι σαφώς η Ελένα, η γοητευτική σύζυγος του γέρου καθηγητή. Ο Άστροφ έλκεται από την Ελένα και συνομιλεί μαζί της συχνά, αν και συνήθως παραμένει **συναισθηματικά απόμακρος**, καθώς **δεν πιστεύει πλέον ότι είναι ικανός για την αληθινή αγάπη**. Είναι ένας άντρας που ασκεί γοητεία τόσο στη Σόνια, όσο και στην Ελένα, αλλά μοιάζει ανίκανος να αγαπήσει και να δεθεί. Η Σόνια, που απορρίπτεται από εκείνον, ενώ τον αγαπά χρόνια, πιστεύει πως είναι άσχημη, ενώ μπορεί να μην είναι έτσι. Μπορεί απλώς εκείνος να μην μπορεί να ανταποκριθεί ερωτικά σε μια γυναίκα. Ακόμη κι όταν φαίνεται να ανταποκρίνεται στην έλξη της Ελένας προς εκείνον, το κάνει με μάλλον παιχνιδιάρικο τρόπο, σαν να εξετάζει απλώς την *πιθανότητα* του ειδυλλίου, αλλά στην πραγματικότητα δεν ξέρουμε κατά πόσο το επιθυμεί πραγματικά. Όσον αφορά την πλοκή του έργου, η χαμένη ευκαιρία του Άστροφ σε κάτι σαν τον έρωτα είναι η αποτυχημένη ερωτοτροπία του με την Ελένα. Αν και η σχέση τους μπορεί να προσφέρει μια διαφυγή από τις αντίστοιχες δυστυχίες τους, δεν καρποφορεί και τελειώνει με έναν νοσταλγικό αποχαιρετισμό. Έτσι, οι δυο τους φαίνεται να βιώνουν μια απώλεια για την οποία δεν μπορούν καν να είναι σίγουροι ότι υπέστησαν, μια *πιθανή* απώλεια, και να κοιτάζουν προς τη μελλοντική τους λύπη. Επιπλέον, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι αυτή η ερωτοτροπία δεν δείχνει τον Άστροφ σίγουρα ερωτευμένο: φαίνεται να είναι απλώς *γοητευμένος* από την ομορφιά της Ελένας. Δεν είναι τυχαίο το ότι ο Τσέχοφ είχε αποκαλέσει τον Άστροφ ως τον ήρωα που «μπορεί να φιλήσει μια γυναίκα και μετά να αρχίσει να σφυρίζει αδιάφορα». Άρα, σε αντίθεση με τον Βάνια που όλα τα βλέπει πολύ δραματικά, εκείνος μάλλον τα παίρνει κάπως κωμικά καμιά φορά και δεν φαίνεται τελικά να θεωρεί τον έρωτα έναν δρόμο που θέλει να ακολουθήσει στη ζωή του.

Στα πρόθυρα της μέσης ηλικίας, τον επηρεάζει ένα **αυξανόμενο αίσθημα κενού** και τον **στοιχειώνουν οι ενοχές για έναν ασθενή που πέθανε υπό τη**

φροντίδα του. Δηλώνει πως αγαπά τη ζωή, αλλά δεν αντέχει την κλειστή ασφυκτική επαρχιώτικη ζωή. Αλλά παρά την καταθλιπτική διάθεσή του, ο Άστροφ ξεχωρίζει από τους άλλους δυστυχισμένους κύριους χαρακτήρες. Αυτό συμβαίνει επειδή, σε αντίθεση με τους άλλους, ο Άστροφ έχει μια αξιόλογη ασχολία στην οποία, πέρα απ' το επάγγελμά του, εξακολουθεί **να πιστεύει ενεργά:** την προστασία του περιβάλλοντος. Και ενώ περιγράφεται συνεχώς ως «εκκεντρικός» και «περίεργος», είναι ταυτόχρονα και ένας **οραματιστής**, ο οποίος αγωνίζεται για τη διατήρηση των δασών στην επαρχία όπου ζει. Ο Άστροφ βρίσκει **σκοπό στη φύτευση δέντρων** και στο **να νιώθει ενδιαφέρον για τις μελλοντικές γενιές**, κάτι που τον ξεχωρίζει από τους άλλους χαρακτήρες του έργου, οι οποίοι παραμένουν βυθισμένοι στη δική τους δυστυχία. Ενώ ο Άστροφ εύχεται να μπορούσε να λάβει περισσότερη αναγνώριση και έπαινο για τις προσπάθειές του για τη διατήρηση της φύσης, η φήμη δεν είναι ο σκοπός του έργου του. Αντίθετα, **επικεντρώνεται στους ανθρώπους που θα ζήσουν αφού αυτός θα έχει φύγει προ πολλού.** Ο Άστροφ εξακολουθεί να είναι ένας χαρακτήρας με ελαττώματα που **αγωνίζεται να βρει το νόημα της ζωής**, αλλά είναι **μια αχτίδα ελπίδας** σε ένα έργο γεμάτο απελπισία. **Κοιτάζοντας πέρα από τα δικά του προβλήματα και νοιαζόμενος για την ευημερία των επόμενων γενιών, ο Άστροφ καταδεικνύει τη μόνη δυνατή διαφυγή από τη δυστυχία που περιορίζει τους άλλους χαρακτήρες.**

Συνοψίζοντας, ο Μιχαήλ Λβόβιτς Άστροφ είναι ο **φιλόσοφος** του «Θείου Βάνια», που διακρίνεται από τις χαρακτηριστικά εκτεταμένες, στοχαστικές και ενδοσκοπικές ομιλίες του που φαίνεται να προχωρούν με λιγοστή αναφορά σε όσους βρίσκονται γύρω από αυτόν. **Καταπονημένος και κατεστραμμένος από την επαρχιακή ζωή, ο Άστροφ νιώθει μουδιασμένος στον κόσμο, ανίκανος να θέλει να αγαπήσει και άρα ανίκανος να αγαπήσει, και απογοητευμένος στη σκέψη ότι θα ξεχαστεί με την πάροδο του χρόνου.** Καθώς τα συναισθήματα του Άστροφ είναι κατά κάποιο τρόπο «αναισθητοποιημένα» από την άδεια και απογοητευτική του ζωή και τη σκληρή δουλειά του, ίσως ο θεατής να βρίσκει τον σωσία του Άστροφ στον νεκρό ασθενή που αναφέρει αρκετές φορές, έναν άνθρωπο που πέθανε ενώ βρισκόταν υπό την επήρεια χλωροφορμίου.

Ο γιατρός Άστροφ ζει τη **σκληρή ζωή ενός επαρχιακού γιατρού της εποχής**, ο οποίος παλεύει με πολλές προκλήσεις και χωρίς να έχει τα κατάλληλα μέσα, αλλά, από την άλλη πλευρά, είναι **χαρισματικός** άνθρωπος κι έχει πολλές οικολογικές ανησυχίες που τον καθιστούν έναν άνθρωπο με **σύγχρονους προβληματισμούς.** Ο Άστροφ χρησιμεύει επίσης ως ο **οραματιστής** του έργου. Στα σχέδιά του για τη διατήρηση των δασών, ονειρεύεται μια **κληρονομιά που μπορεί να αφήσει στις μελλοντικές γενιές**, εξυμνεί την **ομορφιά της φύσης** και προβάλλει την **ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργεί πέρα**

από την παρόρμησή του να καταστρέφει. Από την άλλη πλευρά, αναρωτιέται κανείς αν αυτά τα οράματα είναι κάτι περισσότερο από *μεθυσμένες ψευδαισθήσεις*: όπως σημειώνει ο Άστροφ στη Δεύτερη Πράξη, μόνο όταν είναι μεθυσμένος αισθάνεται «μνημειώδης» παρά «εκκεντρικός».

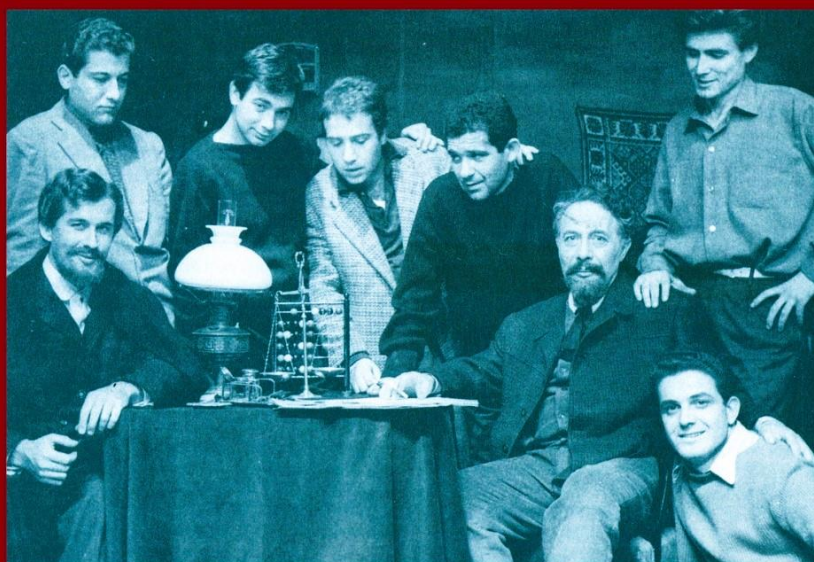
Η σύγκλιση όλων αυτών των χαρακτηριστικών κάνει πράγματι τον Άστροφ μια παράξενη φιγούρα - όχι μόνο για τον περιορισμένο τρόπο ζωής των επαρχιωτών αλλά και για τον ίδιο τον εαυτό του. Σε όλο το έργο, ο Άστροφ θα εμφανίζεται σε σχέση με το μοτίβο της **αυτοαποξένωσης**, με την αίσθηση αποξένωσης από τον εαυτό του και από τους γύρω του να παρέχει την αφορμή για τους αυτοσυνειδητούς στοχασμούς του.

Στην ουσία, ο Άστροφ είναι ένας πολύπλευρος χαρακτήρας που ενσαρκώνει τα **θέματα του έργου δηλ. της απογοήτευσης, του περάσματος του χρόνου, της αναζήτησης νοήματος και του αγώνα για την εύρεση σκοπού σε έναν κόσμο που συχνά φαίνεται δυσβάσταχτος και χωρίς νόημα.**

[ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΛΒΟΒΙΤΣ ΑΣΤΡΟΦ.docx](#)

"Θείος Βάνιας"
ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ 1960

ΥΠΟΓΕΙΟ- Πρόβα

ΒΑΝΙΑΣ: Κάρολος Κουν- ΑΣΤΡΩΦ: Δημήτρης Παπαμιχαήλ
Από αριστερά προς τα δεξιά: Γιάννης Κάσδαγλης, Μίμης Κουγιουμτζής,
Θύμιος Καρακατσάνης, Γιώργος Λαζάνης, Γιώργος Διαλεγμένος
και κάτω ο Ιάκωβος Ψαρράς.

Από την παράσταση του σκηνοθέτη Δημήτρη Καραντζά το 2022.